

महाराष्ट्र राज्य गृहनिर्माण धोरण-२०२५ :

सर्वसाठी घराच्या दिशेने वाटचाल

राज्यातील सर्वांना घरे मिळावीत, पुनर्विकास प्रकल्पांना आणि समावेशक शहरीकरण घडवे या उद्देशाने राज्य शासनाने महाराष्ट्र राज्य गृहनिर्माण धोरण-२०२५ लागू केले आहे. सन २०३० पर्यंत सर्वसाठी सुरक्षित, परवडणारी आणि समावेशक घरे उपलब्ध करून देण्याचा या धोरणाचा उद्देश आहे. राज्यातील विकासात पायाभूत सुविधांप्रमाणेच गृहनिर्माण क्षेत्राचा मोठा हातभार आहे. राज्याच्या गृहनिर्माण धोरणामुळे राज्याच्या गृहनिर्माण क्षेत्रात गती मिळेले त्याचा प्रभावा आर्थिक विकासाला चालना मिळेल.

अटारा वर्षांनंतर जाहीर झालेल्या या धोरणाची विद्याअधारित निर्णय प्रक्रिया, आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर, गतिमानता व पारदर्शकता आणि सामाजिक समावेशकता यावर भर दिला आहे. या धोरणाच्या 'माझं घर, माझा अधिकार' या विद्यावाचातून सर्वसाठी घरे या स्वानंत्री पूर्वांत होण्याच्या दृष्टिने वाटचाल होईल. या धोरणामध्ये सामाजिक समावेशकता, शाश्वतता, परवडणारी घरे व पुनर्निर्माणशिलता या मूलभूत तत्वांचा विचार केला आहे.

असे आहे गृहनिर्माण धोरण २०२५

प्रतावना, धोरणाची गरज व आवश्यकता - महाराष्ट्र दुसरे स्वार्थिक लोकसंख्या असलेले आणि क्षेत्रफलानुसार तिसरी राज्य आहे, जे देशाच्या एकूण सकल देशांपांत उत्तरानामत १३ टक्के योगांना देण्यारे एक अल्प गतिशील आर्थिक केंद्र घेणू ओळखले जाते. औद्योगिकीकरण, सेवा क्षेत्रातील प्रगती आणि पायाभूत सुविधा विकासामुळे सध्या राज्याचे शहरीकरणाचे प्रमाण ४५ टक्के इतके असून, मुंबई, पुणे, नागपूर आणि नाशिक यांसारखी प्रमुख शहरे शहरी विकासाच्या केंद्रांच्यानी आहेत. राज्यात २९ महापालिका, २४४ नगर परिषद आणि १४७ नगर पंचायतीच्या माध्यमातून शहरी प्रांतासाठी कार्यरत आहे.

"सर्वसाठी घर" आणि "झोपडपूर्मुक्त महाराष्ट्र" ही उद्देश्य साध्यांसाठी हे नवीन गृहनिर्माण धोरण तयार करण्यात येत आहे. या धोरणात आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक (EWS), अल्प उत्पन्न गट (LIG) आणि मध्यम उत्पन्न गट (MIG) यांच्यावर लक्ष केंद्रित करणे आवश्यक आहे.

हे धोरण "माझं घर, माझा अधिकार" या मूलभूत मार्गदर्शक तत्वावर आधारित आहे, जे २०३० पर्यंत राज्याच्या दृष्टिकोनाशी सुंगंगत आहे.

२००७ नंतरच्या गृहनिर्माण धोरणातील महत्वाचे बदल, जसे की मुंबईसाठी लागू करण्यात आलेले विकास नियंत्रण आणि प्रोत्साहन नियम (DCPR) आणि उर्वरीत राज्यासाठी लागू करण्यात आलेले एकात्मिक विकास नियंत्रण आणि प्रोत्साहन नियम (UDCPR) यांचा विचार करण्यात आला आहे.

कोविड-१९ (COVID-19) महामारीच्या काळात मजुरांचे झालेले स्थलांतर, घरापासून कामाच्या ठिकाणी यें-जा करण्याच्या समस्यामुळे मजुरांना यांच्या कामाच्या ठिकाणी घर उपलब्ध करून देणे गरजेचे झाले आहे.

बांधकाम खर्च कमी करण्यासाठी नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर करणे आणि पायाभूत बदलावारे पर्यावरणावर परिणाम करण्याच्या घटकांचा गृहनिर्माण क्षेत्रात समाविष्य करणे आवश्यक आहे.

गृहनिर्माण विभागाने झोपडपूर्मुक्त पुनर्वसन प्राधिकरण (SRA), महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास प्राधिकरण (MKA), महाराष्ट्र स्थावर सपदा नियमक प्राधिकरण (MHR) आणि प्रोत्साहन नियम (SPPL) यांसारख्या विविध शासकीय संस्था, संघटना, विकासक आणि विषय तज्ज्ञांनी संविस्तर चर्चा करून हे धोरण तयार केले आहे. धोरणाचा मसदा २५ सार्टेवर २०२४ रोजी संकेतस्थानावर प्रासिद्ध करून हक्कीकीती सूचनांचा उपरांत राज्याच्या गृहनिर्माण धोरणामुळे १८०० हरकी/सूचनांचा विचार करून हे धोरण अंतिम राज्यात आले.

राज्याने या धोरणात स्वतःला "सुविधाकार, उत्तेक, गृहशिल्पी (बिल्डर) आणि नियमक" म्हणून स्वानंतर दिले आहे.

धोरणाची उद्दिष्ट आणि तर्चे – या धोरणाचे उद्दिष्ट स्वतुष्ट विदा (डेटा) आधारित निर्णय प्रक्रिया आणि नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर

करून शाश्वत, परवडणारी, पर्यावरणपूरक आणि हवामान बदल सहनशील निवास व्यवस्था निर्माण करणे आहे.

अ. धोरणाची उद्दिष्टे

गृहनिर्माण सुलभता : २०३० पर्यंत सर्वसाठी परवडणारी, पर्यावरणपूरक व आधुनिक घरे उपलब्ध करून देऊन गृहनिर्माण सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण सर्वेक्षण करून पुराव्यावर आधारित नियोजन करणे.

आर्थिक वृद्धी व गतिमानता : गृहनिर्माण क्षेत्राचा आर्थिक वाढीस चालाना देणारा घटक म्हणून विकास करणे, रोजगार निर्मिती व संवर्धन उद्देश्यांना घरे या स्वानंत्री पूर्वांत होण्याच्या दृष्टिने वाटचाल होईल.

आर्थिक वृद्धी व गतिमानता : गृहनिर्माण क्षेत्राचा आर्थिक वाढीस चालाना देणारा घटक म्हणून विकास करणे, रोजगार निर्मिती व संवर्धन उद्देश्यांना घरे या स्वानंत्री पूर्वांत होण्याच्या दृष्टिने वाटचाल होईल.

परवडणारी घरे : राज्यातील अंतर्वर्तीचा वाटचाल घरे या स्वानंत्री पूर्वांत होण्याच्या दृष्टिने वाटचाल होईल.

झोपडपूर्मुक्त पुनर्वसन : झोपडपूर्मुक्त महाराष्ट्र गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे व राज्यातील देशाच्या एकूण सकल देशांपांत उत्तरानामत १३ टक्के योगांना देणारे एक अल्प गतिशील आर्थिक केंद्र घेणू ओळखले जाते. औद्योगिकीकरण, सेवा

क्षेत्रातील प्रगती आणि पायाभूत सुविधा विकासामुळे सध्या राज्याचे शहरीकरणाचे प्रमाण ४५ टक्के इतके असून, मुंबई, पुणे, नागपूर आणि नाशिक यांसारखी प्रमुख शहरे शहरी विकासाच्या केंद्रांच्यानी आहेत. राज्यात २९ महापालिका, २४४ नगर परिषद आणि १४७ नगर पंचायतीच्या माध्यमातून शहरी प्रांतासाठी कार्यरत आहे.

असे आहे गृहनिर्माण धोरण २०२५

प्रतावना, धोरणाची गरज व आवश्यकता –

महाराष्ट्र दुसरे स्वार्थिक लोकसंख्या असलेले आणि क्षेत्रफलानुसार तिसरी राज्य आहे, जे देशाच्या एकूण सकल देशांपांत उत्तरानामत १३ टक्के योगांना देणारे एक अल्प गतिशील आर्थिक केंद्र घेणू ओळखले जाते. औद्योगिकीकरण, सेवा

क्षेत्रातील प्रगती आणि पायाभूत सुविधा विकासामुळे सध्या राज्याचे शहरीकरणाचे प्रमाण ४५ टक्के इतके असून, मुंबई, पुणे, नागपूर आणि नाशिक यांसारखी प्रमुख शहरे शहरी विकासाच्या केंद्रांच्यानी आहेत. राज्यात २९ महापालिका, २४४ नगर परिषद आणि १४७ नगर पंचायतीच्या माध्यमातून शहरी प्रांतासाठी कार्यरत आहे.

अथवा वर्षांनंतर जाहीर झालेल्या या धोरणाची विद्याअधारित निर्णय प्रक्रिया, आधुनिक तंत्रज्ञानाची वापर, गतिमानता व पारदर्शकता आणि सामाजिक समावेशकता यावर भर दिला आहे. या धोरणाच्या 'माझं घर, माझा अधिकार' या विद्यावाचातून सर्वसाठी घरे या स्वानंत्री पूर्वांत होण्याच्या दृष्टिने वाटचाल होईल.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

गृहनिर्माण गरज सर्वेक्षण व विश्लेषण : २०२६ पर्यंत राज्यभर, जिल्हा-नियाय गृहनिर्माण धोरणाची विकास करणे, रोजगार निर्मिती व सुलभतेचा उद्देश साध्य करणे.

</div

